

*lucida
intervalla*

ČASOPIS ZA KLASIČNE NAUKE
A JOURNAL OF CLASSICAL STUDIES

42 (2013)

FILOZOFSKI FAKULTET
BEOGRAD

lucida intervalla – Časopis za klasične nauke / A Journal of Classical Studies
Periodično izdanje Filozofskog fakulteta u Beogradu
ISSN 1450-6645
Izlazi jednom godišnje

Uredništvo

Aleksandar Loma (Beograd), Boris Pendelj (Beograd), Vojin Nedeljković,
gl. i odg. urednik (Beograd), Daniel Marković (Cincinnati), Dejan Matić
(Leiden), Sandra Šćepanović, sekretar uredništva (Beograd), Dragana
Dimitrijević (Beograd)

Adresa

Čika-Ljubina 18–20, 11000 Beograd, Srbija
telefon +381112639628
e-mail lucida.intervalla@f.bg.ac.rs
www.f.bg.ac.rs/lucidaintervalla

Žiro-račun

840-1614666-19, s pozivom na broj 0302

Na osnovu mišljenja Ministarstva nauke (413-00-1080/2002-01)
ova publikacija oslobođena je plaćanja opšteg poreza na promet,
shodno čl. 11 st. 7 Zakona o porezu na promet.

Od novog Urednika

Posle petnaest godina postojanja (a jedanaest godina izlaženja u sveskama poput ove koju predajemo čitaocima), *Lucida intervalla* se prvi put pojavljuju neuređena tvoračkom rukom i upornim trudom Marjance Pakiž, koja ih je osnovala.

Mi smo zbog toga setni, kao uvek kad vidimo da život teče u nepovrat, ali i potaknuti na razmišljanje o svemu što treba da traje uprkos vremenu. Hteli bismo da opstane i da se umnoži sve dobro što se u ovom časopisu dosad steklo, kako se jednog dana ni sami ne bismo postideli ostavljajući ga drugome na staranje.

To pogotovu dugujemo doskorašnjoj Urednici, jer valja da i među nama ostane istinita ona reč drevnog pesnika: za plemenitim vinom miris traje još zadugo pošto je amfora razbijena.

Digitalna epigrafika u jugoistočnoj Evropi

EpiDoc XML Workshop Sofia, Univerzitet »Sv. Kliment Ohridski«,
3–6. septembar 2013.

Prošlog septembra Sofijski univerzitet je ugostio zanimljiv i važan događaj: međunarodnu radionicu posvećenu digitalnoj epigrafici pod nazivom *EpiDoc XML Workshop Sofia*, koju je organizovao dr Dimitar Iliev u ime Fakulteta za klasičnu i savremenu filologiju, Fakulteta za istoriju i programa za digitalnu humanistiku pri centru »Alma Mater«. Predavači su bili dr Gabriel Bodard i Simona Stoyanova sa King's College, London. Bila je to prva EpiDoc radionica održana u istočnoj Evropi, a okupila je učesnike iz Bugarske, Rumunije, Makedonije, Srbije, Hrvatske i Gruzije – epigrafičare, ali i stručnjake u drugim granama klasičnih studija – s idejom da se stvori nukleus jedne regionalne akademske mreže okupljene oko digitalne epigrafike i korišćenja informatičke tehnologije u klasičnim studijama.

Sam naziv radionice »EpiDoc XML« može biti nejasan čitaocu koji nije upoznat sa digitalnom epigrafikom i informatikom. Stoga evo nekoliko osnovnih pojmova. EpiDoc predstavlja jedan set preporuka za kodiranje antičkih, pre svega epigrafskih i papiroloških tekstova u TEI XML. Te preporuke su zasnovane na Lajdenskoj konvenciji.¹ TEI je skraćena za

¹ V. npr. Ch. ROUECHÉ / J. FLANDERS sa T. ELLIOTT i G. BODARD, Introduction for Epigraphers (<http://www.stoa.org/epidoc/gl/latest/intro-eps.html>); G. BODARD, »EpiDoc: Epigraphic Documents in XML for Publication and Interchange«, u zborniku F. FERAUDI-GRUÉNAIS (ed.), *Latin on Stone: Epigraphic Research and Electronic Archives*, Lanham 2010, 101–118, dostupan i online: www.stoa.org/wordpress/wp-content/uploads/2010/09/Chapter05_EpiDoc_Bodard.pdf; Ch. TUPMAN, »Contextual Epigraphy and XML: Digital Publication and its Application to the Study of Inscribed Funerary Monuments«, u zborniku G. BODARD / S. MAHONY (edd.), *Digital Research in*

Text Encoding Initiative, konzorcijum koji razvija standarde za digitalizaciju teksta.² Zatim, XML je Extensible Markup Language, proširivi metajezik za kodiranje tekstualnih dokumenata koji preporučuje konzorcijum W³ (www.w3.org). XML se danas široko primenjuje u digitalnoj humanistici. Prema iskustvu mnogobrojnih uspešnih projekata,³ pokazao se kao izvanredno sredstvo za anotiranje antičkih tekstualnih korpusa, jer XML, za razliku od nekih drugih formata, omogućava da se tekstualni podaci definišu ne samo prema njihovom izgledu, već prema strukturi i značenju.

Program EpiDoc XML radionice⁴ podrazumevao je uvod u TEI XML, i njegovu primenu u humanističkim naukama, zatim, osnovne principe kodiranja antičkih epigrafskih tekstova u EpiDoc-u, počev od čitanja i razrešenja teksta do kodiranja različitih metapodatka i pojedinosti vezanih za tekst i izdanje natpisa (npr. bibliografija, fizički opis spomenika, slova, leme, imena, datumi, *variae lectiones* itd.). Učesnici radionice imali su priliku da sa upoznaju sa upotrebom posredničke sintakse Leiden+, kroz alatku Papyrological Editor,⁵ koja omogućava kodiranje u EpiDoc XML-u »bez tagova«. ⁶ Svaka prezentacija praćena je praktičnom vežbom, tako da su svi učesnici radionice imali priliku da samostalno vežbaju usvojene veštine kodiranja u EpiDoc-u. Po završetku obuke usledila je generalna diskusija, u kojoj su učesnici radionice imali priliku da razgo-

the Study of Classical Antiquity, Farnham 2010, 73–86. EpiDoc bibliografija postoji na www.stoa.org/epidoc/gl/latest/app-bibliography.html.

² www.tei-c.org.

³ Npr. epigrafski korpusi: *Inscriptions of Aphrodisias* (insaph.kcl.ac.uk/iaph2007/), *Aphrodisias in Late Antiquity* (insaph.kcl.ac.uk/ala2004/); *Inscriptions of Roman Tripolitania* (inslib.kcl.ac.uk/irt2009/), *Vindolanda Tablets Online* (vindolanda.csad.ox.ac.uk/), *Curse Tablets of Roman Britain*: (curses.csad.ox.ac.uk); *Monumenta Asiae Minoris Antiqua XI* (mama.csad.ox.ac.uk) i dr. Zatim, papirološki projekti: *Duke Databank of Documentary Papyri* (DDbDP); *Advanced Papyrological Information System* (APIS), i dr. Upor. wiki.digitalclassicist.org/Category:Projects.

⁴ Program i materijali radionice održane u Sofiji dostupni su na internet adresi wiki.digitalclassicist.org/EpiDoc_Summer_School [zadnji pristup: januar 2014].

⁵ Za Papyrological Navigator (PN) i Papyrological Editor (PE) vidi papyri.info. Upor. papyri.info/editor/documentation.

⁶ Upor. wiki.digitalclassicist.org/Leiden-plus; takođe Son of Suda Online (*SoSOL*), wiki.digitalclassicist.org/SoSOL.

varaju o stečenom iskustvu i o tome kako se ono može primeniti u radu na postojećim i budućim projektima.

Poslednji dan radionice bio je posvećen prezentacijama projekata koji se razvijaju na Sofijskom univerzitetu. Vredi posebno istaći prezentaciju digitalnog epigrafskog projekta domaćina radionice, projekta *Telamon*, koju je održao dr Dimitar Iliev. Cilj projekta jeste stvaranje digitalnog EpiDoc korpusa grčkih natpisa sa teritorije Bugarske, koji će predstavljati novo izdanje *Inscriptiones Graecae in Bulgaria Repertae* G. Mihailova.⁷ Sada se radi na obradi materijala iz dva važna antička grada: Philippopolis i Augusta Traiana.

Ukupno, može se reći da je ova epigrafska radionica u svakom pogledu ispunila, pa i premašila očekivanja učesnika. Njeni domaćini visoko su postavili letvicu za buduće regionalne događaje ovog tipa – koje iščekujemo s nestrpljenjem.

Dragana Grbić

Balkanološki institut SANU, Beograd

ddgrbic@gmail.com

⁷Projekat *Telamon* učinio je dostupnom online svoju projektnu dokumentaciju na adresi: <http://epixml.proclassics.org/>.

Sadržaj sveske 42 (2013)

SANDRA ŠĆEPANOVIĆ A commentary on αἰών in Pindar (Коментар о αἰών код Пиндара)	7
JELENA TODOROVIĆ <i>Mulieribus apta sunt blandimenta</i> – umiljavanja u govoru ženskih likova u Plautovim komedijama <i>Amfitrion</i> , <i>Bahide</i> i <i>Menehmi</i> (<i>Mulieribus apta sunt blandimenta</i> . Blandishing speech of female stock-types in Plautus' <i>Amphitruo</i> , <i>Bacchides</i> and <i>Menaechmi</i>)	29
DANIEL VALLAT / EMMANUEL PLANTADE Le <i>furor</i> en reflet : genre et effets de miroir dans le <i>Monobiblos</i> de Propertius (Reflections of <i>furor</i> . Gender and mirroring in Propertius' <i>Monobiblos</i>)	49
ВОЈИН НЕДЕЉКОВИЋ Приповедачи и проповедници. Скица за једну статистичку студију латинског језичког варирања (Storytellers vs Preachers. An Outline Study of Linguistic Variation in Latin)	79
VIOLETA GERJKOVA (ВИОЛЕТА ГЕРДЖИКОВА) The Rhythm of the Day: Poetry and Prose. A Reading of Martial 4.8 (Дневни ритам: поезија и проза. Читање Марцијаловог епиграма 4.8)	109
DRAGANA GRBIĆ O antroponimiji Azala (Anthroponymy of the Azali)	119
ÉTIENNE WOLFF La place et la fonction des animaux dans les poèmes d'époque vandale de l' <i>Anthologie latine</i> (The place and function of animals in the Vandal period poems of the <i>Anthologia Latina</i>)	143
ORSAT LIGORIO Od koga zajmiše jadranski Sloveni stare grčke riječi? (Whom did the Slavs on the Adriatic borrow their Greek from?)	155
МИРОСЛАВ ВУКЕЛИЋ Придеви у новогрчком (Adjectives in Modern Greek)	159
[prikazi, saopštenja]	
Један приручник реторичких стратегија (Виолета Јелачић Србуљ)	181
Digitalna epigrafika u jugoistočnoj Evropi (Dragana Grbić)	186
Peti međunarodni kongres o crnomorskim starinama (Zorica Kuzmanović)	189